

tað er ikki ein støða, sum er haldbar.

Alternativíð var, at landskassin átók sær at spýta í kassan, og hetta var júst tað, sum var eitt av prnsippunum, sum man frá fyrstan tíð av var samdur um ikki skuldi henda. Man skuldi halda fast við, at man skuldi hava eina skipan, hvar partarnir á arbeiðsmarknaðinum fult út hava bæði ábyrgd fyri umsiting og ta figgarligu ábyrgdina. Okkara nývalda búskaparráð hevur gjørt vart við, at hetta er eitt aktiv skipanina. At man hevur latið landskassin staðið uttanfyri og bert luttaka sum arbeiðsgevari, tí tað vil hava positiva ávirkan á okkara búskap, við tað at nú eru møguleikar fyri at rekonstruera feløg og virki, sum ikki hava eina liviliga framtíð, imóti at man, sum nú er, kanska hevði viljað pumpað studning inn í og kunstiga hildið liv í teimum. Tí at man veit, at arbeiðsfólkið ikki verður rent út á gøtuna, men fer til eina skipan, um ikki hon kann fult út nøkta teirra krøvum, so «nøkundunda».

Harafturat hevur búskaparráðið eisini gjørt vart við, at tað, at tað eru partarnir á arbeiðsmarknaðinum, sum hava fulla ábyrgd av skipanini ger, at lönir og prislegja vilja rætta seg eftir teimum umstøðum, sum eru í samfelagnum. Tískil hevði tað verið sera óheppið, um landsstýrið igjøgnum figgarnevnd hevði lopið frá tí stovu, at nú skuldi tað almenna farið inn sum ein aktivur figgingarpartur av skipanini. Royndirnar aðra staðni frá visa, at sjálvstøð statsskassarnir eru byrjaðir sum smár partar, so veksur teirra lutur, og t.d. í Danmark eru teir nú komnir upp á heili 70%.

Hetta var eitt tað tyngsta argumentið fyri, at man gjørdi útlitini fyri einari betri figging fyri skipanina við at lata hana vera tvungna fyri allar løntakarar, men framvegis við tí avmarking, sum liggur í, at eingin skal gjalda meira enn 2% av eini arbeiðaraløn + 15%.

Royndirnar at spáa um, hvussu stór ein umsiting fer at bliva, eru ikki góðar her í Føroyum, og tað eru tær heldur ikki aðra staðni, men í november

mánað var arbeiðsbólkurin saman við mær á eini kanningarferð á Bornholm, har vit kannaðu teirra viðurskipti í sambandi við eina arbeiðsloysistrygging og -ávising.

Grundin til at vit valdu Bornholm, var, at Bornholm hevur sama íbúgv-aratal sum vit, og at teirra vinnustrukturur er álikur okkara.

Á Bornholm verður útgildið uml. 250 mió. kr. í arbeiðsloysistrygging um árið, men iroknað alt annað, t.v.s. umsiting, jobtilboð, samrøður, konsulent-tænastur og hvørt av sínum, so er tann samlaði kostnaðurin av skipanini á Bornholm 350 mió. kr.

Tað, sum danir vóru positivt yviraskaðir yvir, tá tað snúði seg um okkara skipan, var, at skipanin var sera einföld, og at tað varð mettt, at henda skipan fyri tað fyrsta fyri brúkarar var lutt at skilja, og at skipanin var lutt at umsita. Har er so vert at siga, at í sambandi við innkrevjingina av gjöldunum, so verður tað brúkt í Danmark, at gjaldið verður kravt inn sum vanligt limagjald. Meðan vit í Føroyum við lógarbroytingini um almennar skráir, har tað nú verður loyvt at brúka p-talið til innkrevjing í sambandi við arbeiðsloysistrygging, kunnu stórt sæð krevja øll gjöldini til skipanina inn ókøpist. Tá eg sigi stórt sæð øll, so er ein partur, sum kemur at leggja uttanfyri, sum skal fáa sendandi rokning. Tað verða tey, sum eru sjálvstøðugt vinnurekandi, og hóast alt, er tað ein sera litil partur.

Hugsanin er at arbeiðsávising og arbeiðsloysistryggingin hava felags umsiting, annars eri eg onga løtu í iva um, at tað, at partarnir á arbeiðsmarknaðinum hava fulla umsitingarliga og figgarligu ábyrgd av skipanini, vil hava ta ávirkan, at partarnir vilja hava eitt vakið eyga við misnýtslu av skipanini. Hóast ymiskt í uppskotinum uttan iva hevði verið óðrvisi, um umstøðurnar loyddu tí, so er uppskotið eftir mínum tykki tað frægasta, Føroyar anno 1992 kunnu leggja fram.

Jóannes Eidesgaard,
landsstýrismáður

Broytingar í fólkkaskúlalógini

Við fólkkaskúlalógini frá 1979 hendu tær stóru broytingarnar í framhaldsskúlanum, meðan tað í grundskúlanum hvørki viðvikjandi lógarsættingum og dagligum virksemi hendu tær stóru broytingarnar, og høvuðsbroytingarnar, sum komu, eru: eindarskúlin og valskúlin.

Eindarskúlin

Meginreglan við eindarskúlanum er, at næmingar, sum byrja í sama 1. flokki, skulu kunna ganga saman øll tiggju árin í fólkkaskúlanum. Eftir gomlu lógini vórðu flokkarnir býttir sundur eftir 7. flokk, alt eftir um næmingarnir sluppu í realskúla ella ikki.

Skipanin við ikki at byta næmingarnar sundur í framhaldsdeildini hevur síðan hon kom verið nógv umrødd millum skúlafólk.

Nógv eru tey, sum halda, at betri var gamli realskúlin, har teir næmingar, sum høvdu bóklig evni og tímdu at gera nakað við skúlan, veruliga fingi nakað burturúr.

Meðan onnur hava vist á tann alstóra týðning tað hevur bæði menningarliga og sosialt, at tú kennir tey, tú gongur í flokki við. Eisini er vist á hvussu trupult tað ofta var at meta um hvør skuldi sleppa í realskúla og serliga hvør ikki skuldi sleppa, og mangur lærari man vera glaður um at vera sloppin undan hesum.

Mín hugsan er, at eindarskúlin er góður, men eitt er vist: slík skipan setur krav til skúlan, bæði til innihald og undirvisingartættir, og her er nógv eftir at gera bæði hjá myndugleikum og skúlanum.

Valskúlin

Í greinum 5 til 10 í fólkkaskúlalógini verður ásett, hvør skipan og hvat innihald er galdandi fyri framhaldsskúlan.

Í 8. og 9. flokki eru átta, og í 10. flokki fimm kravdar lærugreinar, t.v.s. at allar næmingar skulu hava undirvising í hesum lærugreinum. Restina av tímunum kunnu næmingarnir velja sær lærugreinar eftir áhuga og evnum.

Marita Petersen,
landsstýriskona,
skrivar:

20 næmingum ber illa til at skipa fleiri enn 2 til 3 valhold. Sjáldsagt ber til at leggja saman, so vit kanska í staðin høvdu einar 9–10 framhaldsdeildir. Um vit gera hetta, so vilja nakrar av hesum framhaldsdeildunum framhaldandi vera so smáar, um næmingarnir ikki skulu fara av oynni fyri at sleppa í 8. flokk.

Onkur hevur vist á, at niðurskurðurin á játtanini til fólkkaskúlan er við til at taka livið av valskúlanum.

Hetta haldi eg ikki er rætt. Sjáldsagt er altíð trupult, tá trengri verður peningaliga, men tað, sum hendir, nú minni av tímunum eru til, er, at lýtini við skipanini koma tyðiligari til sjóndar. Tá tú hevur nógv mikið av peningi, ber so nógv til, eisini at arbeiða við eini óhóskandi skipan.

Viðgera valskúlan

Landsstýrisins støða í hesum máli er, at valskúlskipanin skal takast upp til viðgerð. Metingar skulu gerast av, hvussu skipanin hevur virkað hesi 12 árin, bæði pedagogiskt og organisatoriskt, og metast má um verandi valskúlskipan samsvarar við tann ríkna skúlapolitikkinn, har vit hava fingið smáar framhaldsskúlaeindir.

Síðani má støða takast til, um vit skulu varðveita allar framhaldsdeildirnar vit hava í dag, um nakrar skulu niðurlæggjast, og um so verður hvar, ella um vit heldur skulu skipa okkara valskúla á annan hátt, sum er meira í samsvar við føroyska samfelagið.

Landsstýrið er av teirri hugsan, at valskúlin er trupul at fremja í Føroyum, tí fólkgarundarlagið er litið, búsetingin spjadd og samferðslan trupul.

Tað kann ikki vera rætt at hava eina skúlskipan, sum bert kann fremjast samsvarandi lógini tvey til trý stöð í landinum.

Marita Petersen

Undirvisingin í framhaldsskúlanum kann í nøkrum lærugreinum verða skeiðbýtt, t.v.s. at undirvist verður á tveimum stigum. Skeiðini verða nevnd grunnskúlið og viðskúlið.

Eisini gevur lógin heimild til at skipa undirvisingina í 10. flokki í 5 ymiskum bólkum, sum hvør fevnir um lærugreinar, ið hava samband við ymisk arbeiðsøki. T.d. fevnir bólkur 4 um lærugreinar innan fiskivinnu, sjóvinnu og landbúnað.

Viðmerkast skal tó, at hóast heimildin er 12 ára gomul, so hevur eingin 10. flokkur enn fingið undirvising eftir hesari skipan.

Umframt undirvisingina á skúlanum fáa næmingarnir tilboð um at sleppa í praktikk stytri tíðarskeið.

Valskúlin — tað eru teir timar, har næmingarnir sjálvir velja lærugreinar — eru skipaðir á tann hátt, at nakrar lærugreinar skal skúlin bjóða undirvising í, nevndar tilboðslærugreinar, meðan í øðrum lærugreinum kann skúlin bjóða undirvising. Hesar verða nevndar sjálvsboðslærugreinar.

Meting um valskúlan

Valskúlin er, sum fyrr nevnt, ein av høvuðsbroytingunum í 1979-lógini, og er henda skipan eisini nógv viðgjørd, fyrst og fremst av skúlafólkum, men eisini av fólkum uttan fyri skúlan.

Vist hvur verið á tað

góða við skipanini við, at næmingarnir eru ikki eftir áhuga, evnum og eftir tí, tey ætla sær at brúka í framhaldandi útbúgving. Hetta skuldi givið áhugaðar næmingar og harvið betri úrslit.

Tey meira ivasomu siga, at næmingarnir eru ikki førir fyri at velja rætt. Heldur enn at velja eftir áhuga og evnum, velja tey eftir tí, hini í flokkinum velja, ella tey velja sær lærugreinar, studentaskúlin ella aðrir skúlar omanfyri krevja.

Eisini verður mettt, sum ein veikleiki við valskúlskipanini, at tað kunnu vera lærugreinar ella kunnleikaøki, sum næmingarnir als ikki fáa undirvising í, tí teir ikki hava valt hesi øki.

Tá skipanin kom, væntaðu fólk, at valskúlin fór at styrkja tær kreativu og handaligu lærugreinar í framhaldsskúlanum. Men tíværri mugu vit ássanna, at so er ikki. Støðan hjá hesum lærugreinum er veik í øllum skúlanum, eisini í framhaldsdeildini.

Valskúlin krevur stórar eindir, og tí er tann størsti veikleikin við valskúlanum í tí líki, vit hava hann, at skipanin er óhóskandi fyri meginpartin av landinum.

Í dag hava vit nógvur skúlar við framhaldsdeild — einar 18. Fleiri av framhaldsdeildunum eru eittsporaðar og hava so fáar næmingar, at um tú setur eitt minstakrav til holdstødd, fáa næmingarnir ikki reellar valmøguleikar, tí í einum flokki við 14—

Blindaðstovnur Føroya

hevur opið mánadag—fríggjadag kl. 9—16.

Telefonir: 18222 og 19288.